

Förenta Nationernas dilemma

Det gamla och svaga Nationernas Förbund gick under med andra världskriget. Men tanken på en världsorganisation hölls levande, och Förenta Nationerna tog arv efter den som förstörts. I dess stadga byggdes in kontroller mot missbruk och stöd och säkerhet för små länder. I dess generalförsamling skulle alla jordens självständiga stater kunna deltaga — och därutöver några till, såsom Vitryssland, eftersom Stalin inte skulle gått med alls om han inte fått satelliter i släptåg. I säkerhetsrådet fick de stora länderna permanenta platser, medan de små blev representerade av delegatländer, valda på viss tid.

Konstruktionen med de fem stora förutsatte att dessa länder oförändrat skulle ha en speciell ställning i FN, även om deras inflytande på annat håll minskade. Storbritannien har nu närmast sin historia som motivering för sin permanenta plats, inte vad landet är i dag. Men vid FN:s tillkomst hade en annan ordning inte varit möjlig. Ingen kunde då förutse vilka stora länder som skulle gå nedåt eller vilka av de små som skulle gå upp.

I ett avseende har utvecklingen blivit annorlunda än stiftarna tänkt sig. Generalförsamlingen har förändrats: den svämmar numera över av småstater. Varje frigjord koloni söker sig automatiskt till FN. Några länder saknas. Det mest anmärkningsvärda fallet inträffade i samband med att Folkrepubliken Kina övertog Kinas permanenta plats. Detta var sakligt riktigt, men priset fick betas av Taiwan, som tvingades bort efter-

som Maos Kina inte erkände dess självständighet.

FN möttes i början med skepsis på sina håll, men trots svårigheter och bakslag har organisationen visat sitt värde. Inom den har representanter för regeringar med skilda intressen kunnat mötas under ordnade former. Många FN-konferenser har, efter mycket talande, i stillhet givit resultat. Verksamheten inom FN:s underorganisationer har varit omfattande. FN:s "närvaro", som Dag Hammarskjöld brukade säga, har haft lugnande inverkan på många krissituationer, och dess fredsbevarande verksamhet, nu senast på Cypern, har gett skäl till sitt namn.

Hösten 1974 förändrades bilden. Generalförsamlingen leddes av Algeriets utrikesminister Bouteflika. Dess majoritet bestående av "tredje världens" stater och arabstaterna, utestängde Sydafrika från sessionen på grund av dess racism. Beslutet torde strida mot FN:s stadga och i vart fall mot stadgans grund, för att icke tala om att väl så racistiska stater som t ex Uganda lugnt sitter kvar. Vid samma session hindrades Israel från att göra inlägg i en debatt som berörde dess egen existens. PLO:s ledare Arafat inbjöds att tala och mottogs som statschef vilket han ej är. Till yttermera visso utestängdes Israel från att vara beslutande medlem av UNESCO och berövades ett anslag, detta ironiskt nog trots att Israels eget anslag till samma organisation är betydligt större.

USA:s representant i FN har protesterat

rat mot vad han kallat majoritetsförtrycket. Svaret har blivit indignerat tal om falsk amerikansk moralism. USA har länge nog lett majoriteten i generalför-samlingen, heter det, och får nu finna sig i att andra gör det. Mot detta kan sägas, att USA veterligen inte missbrukat sin ställning och brutit mot FN:s stadga. Vidare är det — med all vördnad för principen att i FN alla länder skall vara lika — dock viss skillnad mellan USA och såg Burundi eller Guinea Bissau. Kanske också får nämnas, att en del länder håller sina delegationer i Washington på anslag som kommer från något av de nya minoritetsländerna, främst från USA.

Vad beträffar UNESCO har denna organisation redan mött svårigheter. Flera länder, däribland Schweiz, har meddelat att de avser att hålla inne av sina anslag så länge ett medlemsland diskrimineras. Sverige borde överväga att följa detta exempel!

USA har varit den största bidragsgivaren till FN, och vid särskilda tillfällen en generös sådan. Tendensen inom kongressen kan nu bli en annan. Det är i varje fall realistiskt att räkna med detta. Visserligen kan arabstaterna träda till som bidragsgivare. Men det betvivlas att de gör det villkorslöst. Sannolikt kräver de i så fall vissa ändringar i FN:s stadga, t ex så att antalet permanenta medlemmar i säkerhetsrådet utökas. Men länder som Indien och Brasilien har redan tidigare

önskat få permanenta platser. Att ändra stadgan skulle bli en omständlig, kanske omöjlig procedur.

För närvarande bör man se den risken i ansiktet att FN:s betydelse och verkningsförmåga kommer att minska. Tyvärr kan det också inträffa, att hela organisationen sprängs. Sverige inträder i år för andra gången som medlem av säkerhetsrådet på icke permanent plats. Vid denna tidpunkt har vår ambassadör i FN Olof Rydbeck i en intervju för Norrköpings Tidningar den 16 december 1974 förklarat, att "ingen kan få i min skalle något annat än att det vore en katastrof om FN upphörde." Han har så rätt, men han bör tänka sig in i möjligheten.

Hans uppgift i säkerhetsrådet blir att efter förmåga söka förhindra en sådan utveckling. Efter förmåga: Sveriges möjligheter att påverka skeendet är inte så stora, och det lönar inte att framställa dem som större än de är. Rydbeck har också om sin blivande verksamhet fällt de kloka orden, att vi i FN inte "bör göra utspel bara för att göra publicitet . . . Det är alltid nödvändigt att bevara en hög grad av trovärdighet". Varför har han sagt detta just nu? Vem skulle kunna tänkas göra utspel bara för att få publicitet? Vi skall inte ens gissa, men Rydbecks uttalande borde skrivas med stora bokstäver, ramas in och placeras på väggen hos vissa svenska regeringsmedlemmar.